

איתמר לוין

חזרות ויתרות

מקובלנו מדורי דורות, כי אין בתורה אף מילה מיותרת ואף לא אות מיותרת. כאשר נתקלו חכמינו וגדולינו באותיות שלכאורה נראו מיותרות, או במקרים בהם נדמה היה שחסרה אות זו או אחרת, טרחו ומצאו לכך משמעות – לעיתים באגדה, לעיתים במוסר ולעיתים אף בהלכה.

כלל זה מלווה את העולם מיום היבראו, כפי שמצינו:

אמר ריש לקיש: 'ויהי ערב ויהי בוקר' יום הששי'.¹ ה' יתרה למה לי? [מדוע נאמר "יום הששי" בעוד ביתר הימים לא נאמרה ה' הידיעה?] מלמד שהיתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית ואמר להם: אם ישראל מקבלין את התורה – אתם מתקיימין; ואם לאו – אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו.² ביאר רש"י על אתר: "הששי" משמע השישי המיוחד במקום אחר. 'ויהי ערב ויהי בוקר' של גמר בראשית תלוי ביום השישי, והוא ו' בסיון שניתנה בו תורה. מריבוי ה' דריש ביה נמי הא".

כאשר באו חכמים לתרגם את התורה במצוותו של תלמי המלך, שוב שמו לב לדקדוק בכל אות:

'הבה נרדה ונבלה שם שפתם'.³ מעשה בתלמי המלך שכינס שבעים ושתיים זקנים והכניסן ב- שבעים ושתיים בתים ואמר לכל אחד: כיתבו לי תורת משה רבכם. נתן הקדוש ברוך הוא עצה בלב כל אחד ואחד והסכימו כולם לדעה אחת וכתבו לו 'הבה ארדה ואבִלֶה'.⁴

כל זאת - שלא יהיה לאותו רשע פתחון פה לומר חלילה, כי שתי רשויות יש שם. והנה דוגמא להבדל של פחות מאות אחת – הבדל שכל כולו בזנב האות המבדיל בין האות ב' לאות כ': "כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים".⁵ מאי כחצות? אילימא דאמר ליה [למשה] הקדוש ברוך הוא 'כחצות', מי איכא ספיקא גבי שמיא? [ה' לא יודע מתי בדיוק חצות?] ⁶ ביאר רש"י על הפסוק: "ורבותינו דרשו ואמרו שאמר משה 'כחצות', דמשמע סמוך לו או לפניו או לאחריו, ולא אמר 'בחצות', שמא יטעו אצטגניני פרעה

- 1 בראשית א', לא.
- 2 שבת פ"ח, א.
- 3 בראשית י"א, ז.
- 4 מגילה ט', א.
- 5 שמות י"א, ד.
- 6 ברכות ג', ב.

[בחישוב הזמן ועוד לא תבוא מכת בכורות] ויאמרו: משה בדאי הוא. אבל הקדוש ברוך הוא יודע עתיו ורגעיו, אמר [למשה] 'בחצות'". כאמור, גם לחוסר באות אחת שמו לב גדולינו, כדברי רש"י על הפסוק "כי יד על כס י-ה":⁷ "ומהו 'כס' ולא נאמר 'כסא', ואף השם נחלק לחציו [שכתוב רק 'י-ה']. נשבע הקדוש ברוך הוא שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שיימחה שמו של עמלק כולו, וכשיימחה שמו – יהיה השם שלם והכסא שלם".

כאמור, לקיומן או העדרן של אותיות בודדות יש גם משמעות הלכתית. כך אנו למדים מחסרונה של האות ו', כלל יסודי ביותר בדבר סמכותו הבלעדית של בית הדין לקדש חודשים ולעבר שנים – סמכות שבלעדיה כלל לא ניתן לתאר את מעגל החיים היהודי:

'אלה מועדי ה' אשר תקראו אתם'.⁸ "הרי הוא אומר אתם, אתם, אתם שלושה פעמים [בכתיב חסר בפרשת המועדות שבפרשת אמור]⁹ – לומר: אתם [בית הדין], אפילו שוגגין, אפילו אתם מזידין, אתם אפילו מוטעין".¹⁰

גם את חיוב הנשים בתוספת יום הכיפורים מדאורייתא¹¹ למדנו חז"ל מריבוי של אות אחת – ה' הידיעה: "בחדש השביעי בעשור לחודש תענו את נפשותיכם וכל מלאכה לא תעשו האזרח והגֵר הגֵר בתוכם".¹² האזרח – לרבות את הנשים".¹³

ולבסוף – תוספת של אות שקבעה הלכה למעשה, דבר יום ביומו: "מקום הנחתן של תפילין של יד בזרוע שמאל"¹⁴. מפרש המשנה-ברורה בשם הרא"ש: "מדכתיב 'ידכה' בה"א,¹⁵ פירוש: יד כהה, דהיינו השמאל שהיא תשה וכהה".

כאמור, אלו הן דוגמאות על קצה המזלג בלבד. אך לאור עובדה ברורה זו, שאין בתורה אף אות מיותרת, אנו עומדים תמהים לנוכח עשרות פסוקים שאיננו מבינים את הצורך בחזרות הרבות ובפירוט הניכר שבהם. כך במעשה

7 שמות י"ז, טז.

8 ויקרא כ"ג, ד.

9 שני המקומות הנוספים: שם, ב; שם, לז.

10 ראש השנה כ"ה, א.

11 שהרי בעינוי עצמו הן חייבות כמו בכל מצוות לא-תעשה שהזמן גרמן.

12 ויקרא י"ז, כט.

13 סוכה כ"ח, א.

14 אורח-חיים, סימן כ"ז, סעיף א.

15 שמות י"ג, טז: "והיה לאות על ידכה ולטוטפת בין עיניך".

המשכן, הנישנה כמעט מילה במילה בפרשות ויקהל ופקודי לאחר הציווי בפרשות הקודמות, על פני מאה ואחד עשרה פסוקים. כך במפקד בפרשת במדבר, המשתרע על פני שלושים וארבעה פסוקים של מספרים ושמות. כך בקורבנות הנשיאים בפרשת נשא, החוזרים על עצמם תריסר פעמים ובסיומם אף ניתן סיכום של כל הבהמות והמתנות שהביאו, ובסך הכל – שבעים ושלושה פסוקים. כך במפקד בפרשת פינחס, המתאר לנו במשך ארבעים ושישה פסוקים את שמות כל משפחה בכל שבט. כך גם החשבון המפורט (עשרים ושלושה פסוקים) של השלל שהביאו בני ישראל ממלחמת מדין והמס שהורם ממנו לה'. והקורא עומד ותמה: כל אלו – למה לנו? איזה מוסר רצתה התורה ללמדנו בזה?

רבים ממפרשינו עמדו כמובן על תהייה זו, ונראה מקצת מדבריהם לגבי הכפילויות והחזרות שהזכרנו. אלא שיש להוסיף ולהעמיק שכן חלקם אמנם נותנים מענה נקודתי, אך שמא במענה כולל יותר נחפוץ.

מעשה המשכן: חיבה, רמז או לשון התורה?

במעשה המשכן אומר הרמב"ן¹⁶:

כל זה דרך חיבה ודרך מעלה לומר, כי חפץ ה' במלאכה ומזכיר אותה בתורתו פעמים רבות להרבות שכר לעוסקים בה, כעניין מה שאמרו במדרש [על מעשה אליעזר ורבקה]: 'יפה שיחת עבדי אבות לפני הקדוש ברוך הוא מתורתם של בנים, שהרי פרשת אליעזר שניים ושלושה דפין היא'.¹⁷

אך לא מצאנו בדבריו הסבר מדוע דווקא כאן כפלה התורה, בעוד במקומות רבים אחרים קיצרה.

הרלב"ג פירש: "וכבר מצאנו כמו זה הכפל במקומות רבים מן התורה ולא מצאנו עד היום בזה סיבה כוללת מספקת. ואפשר שנאמר, שכבר היה מנהג האנשים ההם בזמן מתן תורה שיהיו סיפוריהם בזה האופן, והנביא אמנם ידבר לפי מנהג". אולם קשה: וכי התורה הנצחית, שלא תהא מוחלפת, נכתבת על-פי סגנון ספרותי המשתנה מדור לדור?

דומה שהרלב"ג עצמו הרגיש בקושי שעל פירושיו, שכן הוסיף הסבר, לפיו יש מטרה דידקטית לקיצור במקום אחד ולאריכות במקום אחר:

או נאמר כי מפני שקיצרה התורה במקומות רבים העמוקים, האריכה זה האריכות במקומות האחרים אשר האריכות בהם בלתי מזיק – כדי שלא נחשוב, כי הקיצור היה במקומות ההם לפי שמנהג התורה

16 שמות ל"ו, ח.

17 ובדומה לו ביאר אור החיים הקדוש.

לדבר בקיצור, כי כבר נראה מנהגה לדבר באריכות. ולזה נתעורר לבקש הסיבה, מפני מה קיצרה התורה במקומות העמוקים ההם, ונעמוד מפני זה על טבע הנושא אשר בו הדברים ההם, כי הוא הסיבה בקיצור ההוא. ונעמוד מפני זה על כוונת התורה באותם הדברים הקצרים כשנעיין בהם בכל הצדדים, שאפשר לעמוד מהם על כוונותיהם.¹⁸ זהו הסבר שובה לב, אם כי גם בו לא מצאנו הסבר לדרך בה בחרה התורה היכן לקצר והיכן להאריך.

הרב שמשון רפאל הירש, הרואה סמליות בכל פרט במשכן, ביאר: ואם לא נטעה, הרי כוונת כל החזרות והפירוטים האלה היא ללמדנו: הן בעשיית המשכן, הן בהבאתו אל משה, הן בהקמתו היו כל הכוונות וכל המשמעויות המסומלות במשכן ובכליו לנגד עיני העושים במלאכה, והכל – בכללו ובפרטיו – נעשה והובא והוקם ברוח אותן כוונות.¹⁹

הסבר זה כוחו יפה למעשה המשכן, אך לא למקרים האחרים שהזכרנו. ואילו רבה של העיר העתיקה, הרב אביגדור נבנצל, מוצא הסבר מוסרי, אשר בהמשך נראה שניתן להשליכו גם למקומות אחרים: משה רבינו עומד ומוסר דין וחשבון על הוצאות הקמת המשכן: כמה נאסף מאת העם ומה נעשה בחומרים שנתרמו. ואמנם כך מחייב ההיגיון, שהנוטל כסף מן הציבור למטרה מסוימת, ימסור דיווח על אשר עשה בכסף. [אלא שההלכה היא, שחובת הספירה קיימת בעת קבלת הכסף ולא בעת השימוש בו]. צריך לומר, שמה רבינו אכן החמיר על עצמו ופעל כאן מדין 'והייתם נקיים מה' ומישראל'. ולמרות שהוא נאמן ביתו של ה', בכל זאת הוא מוסר דין וחשבון, כדי שלא לעורר רינונים אפשריים בקרב העם.²⁰

קורבנות הנשיאים: כבוד או אחדות?

בעוד רבים מפרשנינו עמדו על החזרות במעשה המשכן, על הפירוט במיפקד בפרשת במדבר עומד רק הרמב"ן:²¹ וייתכן שנאמר עוד כי זה כדרך שהמלכות עושה בבואם למלחמה, כי עתה היו מזומנים ליכנס לארץ ולבוא במלחמה עם מלכי האמורי אשר

18 הובאו דבריו אצל נחמה ליבוביץ, עיונים חדשים בספר שמות, עמודים 456-457.

19 שם, עמוד 458.

20 הרב אביגדור הלוי נבנצל, שיחות לספר שמות, עמודים תכא-תכב.

21 במדבר א', מה.

בעבר הירדן ועם השאר כולם... והיו משה והנשיאים צריכין לדעת מספר חלוצי צבא המלחמה, וכן מספר כל שבט ושבט ומה יפקוד עליו בערבות מואב במערכות המלחמה, כי התורה לא תסמוך על הנס שירדוף אחד אלף... ועוד: שיחלק להם הארץ למספרם ויידע כמה חבלים יפלו להם מן הארץ הנכבשת להם, כי לולי דבר המרגלים היו נכנסים שם מיד.

הסברו נאה לגבי הצורך במיפקד עצמו, אך אינו עונה על השאלה מדוע נכתב לדורות. אדרבא: לכאורה שוברו בצידו, שהרי כידוע לנו אותו דור לא נכנס לארץ, וממילא המיפקד נותר חסר משמעות מעשית – ולמה נכתב?

בקורבנות הנשיאים שוב מצאנו כמה וכמה פירושים, ושוב נפתח ברמב"ן:²² והנה הנשיאים כולם ביום אחד הביאו הקורבן הזה שהסכימו עליו יחד, ואי אפשר שלא יהא אחד קודם לחברו, וכיבד את הנקדמים בדגלים בהקדמת ימים, אבל רצה להזכירם בשםם ובפרט קורבניהם ולהזכיר יומו של כל אחד, לא שיזכיר וכיבד את הראשון 'זה קורבן נחשון בן עמינדב' ויאמר 'כן הקריבו הנשיאים איש איש יומו', כי יהיה זה קיצור בכבוד האחרים. ואחרי כן חזר וכללם, להגיד שהיו שקולים לפניו יתברך... וכן מצאו שם במדרש בכל שבט ושבט טעם מיוחד בקורבנו ובשיעורי הקורבן, ולכך הישווה אותם הכתוב לפרט כל אחד בעצמו כאילו לא הוזכר האחר.

מבואר לדבריו כי הכתוב ביקש לשמור על כבוד הנשיאים, ולכן שב ופירט כל אחד ביומו. אך אין בכך מענה לשאלה מדוע ראתה התורה לשוב ולסכם עבורנו את כלל הקורבנות.

האברבנאל נראה תחילה כהולך בעקבות הרמב"ן, אך לבסוף פונה לכיוון משלו: "ולפי שהנשיאים מעצמם התנדבו כל זה ולא גבו ממנו דבר משבטיהם, כמו שאמרו חז"ל, לכך ציווה ה' שיקריב נשיא אחד ליום, כדי לפרסם כבודו ונדיבותו. ולכן נאמר בסוף כל אחד מהם 'זה קורבן פלוני' – להגיד שהיה משלו ולא משבטו". בהמשך נראה, שהסבר זה ניתן להרחבה.

בספר "עיטורי תורה" מביא פירוש מן הספר "מאוצר המחשבה" וזו לשונו: "התורה באה ללמדנו, ששום נשיא לא חיקה את מעשי חברו שקדמהו יום אתמול. אף על פי שלכאורה נראה בכולם אותו סדר חיצוני, אותו משקל כסף וכו' – אך איש הקריב את קורבנותיו בהתעוררות שלו ובכוונות הפנימיות משלו".²³ אלא שגם כאן, אין לנו הסבר מדוע יש צורך בסיכום הקורבנות בסיום הפרשה.

22 במדבר ז', יב.

23 א.י. גרינברג, עיטורי תורה, במדבר, עמוד 46.

ר' ישראל מאיר הכהן מראדין זצ"ל, בעל ה"חפץ חיים", מוצא בכפילות זו מסר נקודתי בעל חשיבות מוסרית, ונאים הדברים למי שאמרם:

נתנאל בן צוער יעץ לנשיאים שיביאו כולם נדבתם בשווה ושלא יעדיף אחד על חברו, כדי שלא תפול קינאה בין איש לרעהו על ידי שאחד יגדיל קורבנו יותר מחברו, כמו שמצינו אצל קין והבל. והיה לו לקדוש ברוך הוא נחת רוח מזה, עד שאמר להם: אתם עשיתם באופן כזה כדי שתהיו כולכם אהובים זה לזה ולא תפול קינאה ושינאה ביניכם – קחו אותי גם כן ביניכם ואתן לכם את השבת שלי, כמבואר במדרש שיום השביעי להקרבה שבת היה.

"ולא עוד, אלא שלכל נשיא ונשיא הקציבה התורה פרשה מיוחדת ולא כללתם יחד בפרשה אחת, יען שהנשיאים נהגו כבוד זה בזה. והוא כבוד גדול לנשיאים, שכל ישראל קוראים בכל שנה את הפרשיות המדברות בעניין נדבתם... ועל כן צריכים אנו להשתדל שנהיה אהובים זה לזה ולכבד איש את אחיו, ויהיה נחת רוח לקדוש ברוך הוא ממנו".²⁴

על החזרות והפירוט שבמפקד בפרשת פינחס לא מצאתי מי ממפרשינו שיעמוד, ואילו על חלוקת שלל מלחמת מדין עמדו רק הרמב"ן ואור החיים. ואלו דברי רבנו חיים נ' עטר בפירושו:²⁵

צריך לדעת למה האריך כל כך בפרטי החשבון בדבר שיכול כל הבא למנות לידע, כי כך יעלה למחצה וכן יעלה למכס. גם בעניין מחצת העדה לא האריך לומר כל פרטי הסכומים אלא חשבון העולה במחצית המלקוח, וגם עליו דן אנכי שלא היה צריך לאומרו. "והרמב"ן עליו השלום כתב טעם הדבר: שבא להודיע שלא נחסר אחד מזמן המספר לזמן שחצוהו. ואין נראה בעיני דבר זה, שמה שלא נחסר מהמקנה בזמן מועט שיש בו נס, ומה גם שיצטרך הכתוב לכתוב כל הדברים בשבילו.

והנכון בעיני הוא שהודעת פרטי החשבון במחצית חלק היוצאים בצבא הוא לגלות שהמכס היה מלגיו, לא שהיה מונה חמש מאות ונותן אחד לה' מפאת המכס, אלא מונה ארבע מאות תשעים ותשע ונותן אחד, ולזה העלה כל פרטי חשבון המכס וממנו תדע שהיו נותנים אחד ל-ארבע מאות תשעים ותשע. והודעת החשבון מחצת העדה – בא הכתוב להסיר טעות אחר, והוא שיאמר האומר לעולם: מכס שנתנו אנשי הצבא היה אחד מ-500 מלבר".

והוא הולך ומאריך בכך. אך שוב איננו מבינים מה הצורך בכך לדורות.

24 חפץ חיים על התורה, עמודים קצג-קצד.

25 במדבר ל"א, לב.

המכנה המשותף: כספי ציבור

נראה לעניות דעתי, שהמכנה המשותף לחמש הפרשיות בהן עסקנו, הוא כספי ציבור. בכולן יש נגיעה ישירה לרכוש הרבים, אם במישור צר של אותו הזמן ואם במישור רחב של שנים רבות ולעתיד לבוא. בכל המקרים הללו, שבה התורה ומפרטת, מאריכה וחוזרת, מחברת ומסכמת – והכל על מנת להעביר לנו את המסר בדבר החשיבות היתרה של הזהירות והשקיפות כאשר ברכוש הציבור עסקינן.

מעשה המשכן נעשה כידוע כל-כולו מנדבות העם ומתרומת מחצית השקל אשר הוטלה על העשיר אשר לא ירבה והדל אשר לא ימעט. לכל אחד מבני ישראל היה חלק בבניינו ובעבודתו, כל אחד מבני ישראל הוא "בעל מניות" במשכן. כיוון שכך, לכל אחד מבני ישראל יש את הזכות לקבל מידע מלא ומדוקדק על שנעשה בתרומתו ובמס שנגבה ממנו. פחות משנה לאחר יציאת מצרים, בעת שבני ישראל נמצאים בעיצומה של הפיכתם לעם ישראל, מציב משה את הדוגמא האישית בצורה שאין ברורה ממנה. על פני מאה ואחד עשרה פסוקים – כמעט כאורכה של פרשה ממוצעת בתורה – הוא מוסר דין וחשבון על כל אחד מקלעי החצר, על כל אחד מווי העמודים, על כל טפח במנורה ועל כל אמה ביריעות.

בשני המיפקדים, הן בפרשת במדבר והן בפרשת פינחס, יש כמה וכמה היבטים של כספי ציבור. ראשית, הם נעשו באמצעות מחצית השקל – והרי אין לנו מס כללי מקיף מזה, ודי בכך כדי שהתורה תפרט את מניין העם כדי שיידעו את היקף המס שהוטל עליהם. שנית, בשניהם היתה המטרה להכין את הצבא למלחמה – ושוב יש לדעת את מניינו המדויק של כל שבט, על מנת להבטיח חלוקה הוגנת של המשאבים לצורך ההכנה למלחמה. שלישית, מיפקד פינחס מהווה את הבסיס לחלוקת הארץ, שהרי הוא מונה את שמות המשפחות הנכנסות לארץ – ואין לך רכוש ציבורי ניכר וחשוב יותר מן הארץ, ולפיכך אין לך משאב שחלוקתו מחייבת שקיפות רבה יותר. ולבסוף: מיפקד במדבר מהווה גם את הבסיס לפדיון הבכורות, עובדה המסבירה את הצורך בפירוט בני לוי – כדי שיידעו בני ישראל במדויק מדוע יש צורך ש-מאתים שבעים ושלושה מהם ישלמו חמישה שקלים כל אחד.

לאור אותו כלל, נבין היטב את חלוקת שלל מדין. הרי מדובר שם ברכוש השייך לכלל ומתחלק בין היוצאים לצבא לבין כל העדה – והרי לנו הצורך הראשון במנייתו המדויקת ובדיווח המפורט על כך. צורך זה מתעצם לנוכח הציווי לתת לכהנים 0.02% מחלקם של אנשי הצבא, וללויים – 2% מחלקם של יתר בני ישראל. ושוב: בבואו של משה ליטול רכוש מכלל העם, הוא מוסר דיווח מפורט ביותר על מה שנלקח ומה שחולק.

לבסוף: קורבנות הנשיאים. כאן דומה שאותו כלל פועל במהופך, לאמר: איש הציבור המוציא מכיסו, מוסר לבני שבטו דיווח מלא על מה שהוציא, כדי שיידעו מהי יכולתו. למרות שהקורבנות היו זהים, בא כל נשיא ואומר: ראו מה נתתי. אין הוא מסתפק בדיווח לקוני ש"נתתי כמו חברי", אלא מלמדנו שאיש ציבור חייב בשקיפות כלפי הציבור בכל תנועותיו הכספיות, גם – ובמיוחד – כאשר הוא מבצע אותן במסגרת תפקידו ועבור שולחיו.

לא זו דרך התורה, לא זה המוסר שהיא מבקשת ללמדנו. כאשר נוטלים מבני ישראל מחצית השקל – יש למסור להם בדיוק כמה כסף נלקח ומה נעשה בו. כאשר עומדים לצייד את החיילים לקרב – יידע כל אחד מדוע שבט יהודה מקבל תקציב גדול מזה של שבט אשר. כאשר מחלקים את הארץ, השקיפות תגיע עד לרמת המשפחה. כאשר מעניקים לכהנים שש מאות שבעים וחמישה כבשים משלל מדין – יכול כל אחד לבדוק האם זהו המספר שהגיע להם מחלק יוצאי הצבא. וכאשר מביא נשיא נפתלי כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת – כל אחד מבני שבטו יודע שלנשיאו יש משאבים כספיים לתרומה זו.

חשוב לומר, שלא כל פירוט יתר בתורה ניתן להסבירו על-פי קו זה. יש עוד פירוטים רבים להם נדרש הסבר אחר. כך למשל פירוט בני נח:²⁶ נראה לומר, שמטרתו ללמדנו מי הם העמים שסביבנו, שהרי יש לכך חשיבות הלכתית לעניין השמדת עמי כנען. את מניין בני קטורה,²⁷ בני ישמעאל²⁸ ובני עשו²⁹ ניתן להסביר בכך שהתורה מראה לנו שברכת ה' לאברהם ויצחק התקיימה גם כאשר אין המדובר בבני ישראל, בנוסף לחשיבות הלכתית לענייני ביאה בקהל והשמדת עמלק. את פירוט מסעות ישראל במדבר³⁰ ייתכן להסביר בכך שמי שיידע לזהות את המקומות המפורטים בהם, יחויב לברך "שעשה לאבותינו נס במקום הזה".

רוצה לומר: לא כל החזרות והיתרות שבתורה ניתן להסביר כעוסקות בכספי ציבור, אך בכל מקום בו יש לנו עניין בכספי ציבור – שם נמצא חזרות ויתרות.³¹ והרי לנו לקח חשוב ביותר לדורי דורות, שעל מנת להעבירו לנו בצורה שאין מודגשת ממנה – מוסיפה התורה עוד עשרות ומאות פסוקים. ולוואי ונפנים כולנו לקח חשוב זה.

26 בראשית י'.

27 בראשית כ"ה, א-ד.

28 שם, יב-יח.

29 בראשית ל"ו.

30 במדבר ל"ג.

31 דומה שכן ניתן להסביר גם את הפירוט הרחב ביותר של חלוקת הארץ בספר יהושע, כמו גם את זה של בית המקדש בספרי מלכים ודברי הימים – שהרי הוא נבנה מכספי ציבור.